

Asia: VN/1082/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi hyvinvointialueesta annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 2 ja 17 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Ennakollisen talouden ohjauksen menettely

Ehdotuksessa kuvattu ennakollisen talouden ohjauksen menettely on luonteeltaan palvelujen järjestäjiin kohdistettua informaatio-ohjausta, jonka tarkoituksena on ehkäistä palvelujen vaarantumista ja palvelujen järjestäjän päätymistä arviointimenettelyyn. Menettelyn tavoitteet ovat kannatettavat eikä HUS-yhtymällä ole menettelyyn sinänsä huomauttamista.

Kiinnitämme kuitenkin huomiota siihen, että hyvinvointialueiden talouden ohjaaminen erillään toiminnasta ei ole erityisen vaikuttavaa, koska talous on seurausta toiminnasta ja tiiviissä yhteydessä siihen. Olemme aiemmin nostaneet sitä esille (mm. HUS-yhtymän asiantuntijalausunnot HE 2/2024 vp:n eduskuntakäsittelyssä), että valtioneuvoston ohjausresursseja ja asiantuntemusta tulisi hyödyntää kokonaisuutena ja samansuuntaisesti, ja ohjata taloutta ja toimintaa samanaikaisesti ja samansuuntaisesti. Toiminnan ohjaus puolestaan edellyttää vahvaa osaamista sotepe-palvelutuotannosta. Vain riittävän ko. palvelutuotannon tuntemuksen kautta on mahdollista tunnistaa tehokkaat ohjaustoimet ja tätä kautta saada ohjaukselle vaikuttavuutta. Pelkkä järjestämisen ja talouden ohjaus ei ole riittävää, vaan samanaikaisesti tulee tehdä toimintaan ja palvelutuotantoon kohdistuvaa, samansuuntaista sisältöohjausta ja käydä palvelujärjestelmän kanssa vuoropuhelua. Perusteltua olisi, että valtioneuvoston sisältöohjaus tukeutuisi tältä osin sekä valtion asiantuntijaviranomaisten (mm. THL, Palko) että hyvinvointialueiden omaan osaamiseen tehokkaasta ja yhdenvertaisesta palvelujen järjestämisestä.

Arviointimenettely

HUS-yhtymällä ei ole kommentoitavaa arviointimenettelyyn tai sen kriteereihin esitettyihin muutoksiin.

Haluamme kuitenkin tuoda esille myös tässä yhteydessä HUS-yhtymän poikkeuksellisen tilanteen alijäämän kattamisvelvollisuuden osalta. Hyvinvointialuelain 115 § mukaisesti hyvinvointiyhtymän taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. HUS-yhtymän tilikauden 2023 lopullinen tulos päättyi 111,1 milj. euroa alijäämäiseksi. HUS-Yhtymällä oli kuitenkin ennestään vuodelta 2022 alijäämää 93 tuhatta euroa, koska valtionvarainministeriön myöntämä rahoitus sote-muutoksen valmistelua varten ei kattanut kaikkia siitä aiheutuneita kuluja. Tämän seurauksena HUS-yhtymän tulee kattaa 2022 ja 2023 vuosilta kertynyt alijäämä 111,2 milj. euroa vuoden 2025 loppuun mennessä. Näin kireä aikataulu ei oletettavasti ole ollut lainsäätäjän tarkoituksena, koska oletusarvoisesti valmistelukustannukset olisi tullut voida täysmääräisesti kattaa valtion rahoituksella. Esitämme, että hyvinvointialuelain 115 §:n alijäämän kattamisvelvollisuuden määräaikoihin lisättäisiin mahdollisuus hakea lisää aikaa valtiovarainministeriöltä edellä kuvattujen kohtuuttomien tilanteiden välttämiseksi.

Lainanottovaltuus

HUS-yhtymällä ei ole huomautettavaa hyvinvointialuelain 15 §:n ehdotettuun muutokseen, jonka mukaan lainanottovaltuuden tulee kattaa investointien lisäksi myös investointeja vastaavat sopimukset. Ehdotettu muutos vastaa nykyistä soveltamiskäytäntöä.

Muut huomiot

HUS-yhtymä haluaa samalla nostaa esille eräitä muita, vain HUS-yhtymää koskevia muutostarpeita hyvinvointialuelaisissa ja Uusimaa-laissa, jotka liittyvät niihin säädösviittauksiin, joilla on säädetty HUSin asemasta järjestämisvastuullisena hyvinvointiyhtymänä.

Lähtökohtaisesti hyvinvointialuelain 69 §:ssä säädetään siitä, mitä hyvinvointialuelain säännöksiä sovelletaan kaikkiin hyvinvointiyhtymiin ja näin myös HUS-yhtymään (jäljempänä HVAL-viittaus). Lisäksi Uusimaa-lain 2.4 §:ssä säädetään erikseen, mitä hyvinvointialuelain säännöksiä sovelletaan edellä mainittujen lisäksi HUS-yhtymään (jäljempänä Uusimaa-viittaus). Näiden lisäksi Uusimaa-lain 2.5 §:ssä säädetään, mitä järjestämislain kohtia sovelletaan HUS-yhtymään. Lopuksi viimeksi mainitussa lainkohdassa säädetään, että HUS-yhtymään sovelletaan lisäksi, mitä muualla laissa säädetään terveydenhuollon järjestämisestä (jäljempänä järjestämisviittaus).

1. HUS-yhtymään ei sovelleta HVAL-viittauksen eikä Uusimaa-viittauksen perusteella hyvinvointialuelain järjestämisvastuuta koskevaa 7 §:ää, palvelujen tuottamista koskevaa 9 §:ää eikä tuottamisen vastuuta koskevaa 10:ää. Todennäköisesti mainitut lainkohdat tulevat ainakin pääosin sovellettavaksi järjestämisviittauksen perusteella. Selkeyden vuoksi olisi parasta, jos ne lisättäisiin osaksi Uusimaa-viittausta.

2. Hyvinvointialuelain 8 luvun määräykset hyvinvointialueiden yhteistoimintamuodoista (mm. yhteinen virka) eivät koske HUS-yhtymää, koska HUS-yhtymä on itse luvussa tarkoitettu hyvinvointiyhtymä. Tarpeellista olisi kuitenkin, että ainakin yhteistä virkaa koskevaa 56 §:tta ja sopimusta viranomaistehtävän hoitamista koskevaa 57 §:ää sovellettaisiin HUS-yhtymään. Konkreettinen tarve mainituille lainkohdille on esimerkiksi virkasuhdetta edellyttävien lääkärin tehtävien (mm. mielenterveyslakiin perustuvat) toteuttaminen yhteistoiminnassa YTA-alueen

hyvinvointialueiden kanssa. Hyvinvointialuelain 56 § ja 57 §, ja selkeyden vuoksi myös yhteistoiminnan suhdetta hankintalakiin käsittelevä 53 § tulisi lisätä Uusimaa-viittaukseen.

3. HUS-yhtymään ei sovelleta hyvinvointialueen liikelaitosta koskevaa hyvinvointialuelain 9 lukua. Vaikka HUS-yhtymässä ei tällä hetkellä ole liikelaitoksia, ei ole mitenkään poissuljettua, että niitä voisi olla vastaisuudessa. Myös HUS-kuntayhtymässä oli liikelaitoksia. Esitämme, että mainittu hyvinvointialuelain luku lisättäisiin Uusimaa-viittaukseen.

Tanner Lauri
HUS-Yhtymä